

Utbytesstudenter inom Erasmus och deras rättssäkerhet

Högskoleverket • Birger Jarlsgatan 43 • Box 7851, 103 99 Stockholm
tfn 08-563 085 00 • fax 08-563 085 50 • e-post hsv@hsv.se • www.hsv.se

Utbytesstudenter inom Erasmus och deras rättssäkerhet

Producerad av Högskoleverket i december 2002

Högskoleverkets rapportserie 2002:42 R

ISSN 1400-948X

Innehåll: Högskoleverket, juridiska avdelningen, **Barbro Molander**

Grafisk form: Högskoleverkets informationsavdelning

Tryck: Högskoleverkets tryckeri, Stockholm, december 2002

TRYCKT PÅ MILJÖMÄRKT PAPPER

Innehållsförteckning

Sammanfattning	5
Syftet med Högskoleverkets utredning	7
Bakgrund	9
Arbetet med rapporten	13
Allmänt om Erasmus	15
Europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS)	15
Utbytesstipendier och bidrag	16
Områden av intresse för Erasmusstudenternas rättssäkerhet	19
Villkoren för deltagande – när är en student en Erasmusstudent?	19
Tillgodoräknande	20
Konsekvenser för studenter som utan särskild överenskommelse ändrar sina kursval	24
Antagning av Erasmusstudenter	26
Övriga frågor	29
Funktionshindrade studenter	33

Sammanfattning

Högskoleverket har i denna rapport tittat på vissa frågor som är av betydelse för Erasmusstudenternas rättssäkerhet. Även andra studenter som studerar på grundval av avtal om utbyte berörs, även om verket inte särskilt har framhållit dem i utredningen.

Verket har ställt ett antal frågor till samtliga universitet och högskolor med statlig huvudman och kan efter genomgång av svaren konstatera att det främst är frågor som rör antagning och tillgodoräknande som kan vålla problem för studenterna.

Antagning av Erasmusstudenter

Högskoleverket konstaterar att vissa lärosäten ifrågasätter om en Erasmusstudent verkligen har status som en student enligt högskoleförordningens definition, dvs. kan anses vara antagen till och bedriva högskoleutbildning. Denna osäkerhet om Erasmusstudenternas status kan vålla problem eftersom det till statusen som student knyts många rättigheter; t.ex. rätt att få utbildning tillgodoräknad, rätt att överklaga vissa av högskolans beslut och rätt att få kurs- och utbildningsbevis.

För att garantera att de utbytesstudenter som kommer till Sverige får samma rättigheter och även samma skyldigheter som andra studenter föreslår verket att ett förtydligande görs i tillträdesreglerna. Det skall klart framgå att den som har accepterats som student i ett studentutbyte också formellt skall anses vara antagen till högskoleutbildning. Utbytesstudenten blir därmed en student i högskoleförordningens mening. Högskoleverket lämnar i rapporten förslag till förordningsändring.

Tillgodoräknande

Ett villkor som ställs för deltagande i Erasmus är att studenterna helt och hållet skall kunna tillgodoräkna sig studieperioden utomlands som en integrerad del av studieprogrammet vid hemuniversitetet.

Högskoleverket anser att varje lärosäte bör använda sig av ett trepartsavtal (undervisningsavtal eller liknande) som beskriver studieprogrammet utomlands och där hemuniversitetet förutsätter att de kurser som finns med i avtalet skall tillgodoräknas. Avtalet bör vara undertecknat av studenten, hemuniversitetet och värduniversitetet innan studenten reser ut. De eventuella ändringar som skall införas i avtalet måste även de godkännas och undertecknas av samtliga parter.

I vissa fall kan det dock vara svårt att få till stånd ett undertecknande i förväg. Högskoleverket rekommenderar därför att lärosätena ser över sina rutiner så att en uppföljning regelmässigt äger rum i dessa fall. Ambitionen bör vara att se till att alla parter har undertecknat avtalet så snart som möjligt.

Det är vidare angeläget att lärosätena i sin information till studenterna om Erasmus tydligt anger vikten av att ändrade kursval skall grunda sig på en överenskommelse som alla parter godkänner. Studentens ändringar på eget bevåg kan medföra konsekvenser som studenten inte har insett, särskilt när det gäller tillgodoräknande. Fullt tillgodoräknande är då inte självklart.

Övriga frågor

Högskoleverket har i rapporten även berört en del andra frågor som vissa av de tillfrågade lärosätena särskilt har pekat på. Dessa frågor är avgift till studentkår, språkkunskaper hos utbytesstudenterna, försäkringar samt antagning och behörighet för de studenter som vill fortsätta studera i Sverige efter studieperiodens utgång. Högskoleverket har här inte lämnat några förslag eller rekommendationer utan har i stället hänvisat till verkets tidigare förslag om avgift till studentkår, ny relevant lagstiftning om behörighet och till uppgifter från Kammarkollegiet om försäkringar för utbytesstudenter.

Funktionshindrade studenter

Av lärosätenas svar framgår att förhållandevis få studenter med funktionshinder visar intresse för utbytesstudier inom Erasmus. Många lärosäten ger heller ingen särskild information om Erasmus till de funktionshindrade studenterna. Vissa lärosäten har dock ägnat denna fråga särskild uppmärksamhet. Verket lyfter i rapporten fram deras redogörelser.

Syftet med Högskoleverkets utredning

Högskoleverket har som en av sina huvuduppgifter att utöva tillsyn över universitet och högskolor. Enligt regleringsbrev för verket år 2002 skall verket bidra till att lärosätenas efterlevnad av lagar och förordningar förbättras genom att utöva tillsyn över verksamheten som bedrivs vid universitet och högskolor. Genom denna tillsyn skall allmänhetens och enskilda individers behov, intressen och rättigheter i förhållande till högskolesystemet tillgodoses.

Studenternas rättssäkerhet är central för verkets tillsynsverksamhet.

Högskoleverket har i flera projekt utrett frågor som är av betydelse för studenternas rättssäkerhet. Högskoleverket har bl.a. 2001, som redovisning av ett regeringsuppdrag, föreslagit ett antal åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet, se rapporten *20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet* (Högskoleverkets rapportserie 2001:27 R). Förutsatt att en utbytesstudent betraktas som en student i högskoleförordningens mening berör rapporten även dessa studenters situation.

Verket stöter ibland på frågor i sin tillsynsverksamhet som har med utbytesstudenternas rättssäkerhet att göra. Särskilt har frågan ställts om en Erasmusstudent har samma status som en ”vanlig” student och om högskoleförordningens regler alltså kan tillämpas också på Erasmusstudenterna. Vidare ställs då och då frågor kring tillgodoräkande av utlandsstudier.

Erasmusstudenterna utgör visserligen inte den största delen av de utomlands studerande svenskarna. Mer än hälften av de högskolestuderande utomlands studerar på eget initiativ; de är s.k. free-movers. Dessa studenter lämnas utanför denna utredning eftersom deras studier inte grundas på avtal om utbytesstudier. En inresande s.k. free-mover har att följa de regler som gäller för de inhemska studenterna, medan en utbytesstudent däremot har ett avtal mellan sändande och mottagande lärosäte att luta sig mot. I mycket kan alltså vad som gäller Erasmusstudenterna också tillämpas på andra studenter som studerar enligt utbytesavtal. Högskoleverket har dock valt att koncentrera sin undersökning på just Erasmusstudenter av bl.a. följande skäl.

- Det finns tydliga villkor och regler i Europaparlamentets och rådets beslut om inrättandet av Sokratesprogrammet med tillhörande ansökningshandledning om villkoren för deltagande i Erasmus och vad som då gäller för denna student. Ett sådant beslut är till alla delar bindande för dem som det är riktat till (jfr art. 249 Romfördraget). Det åligger alltså universiteten och högskolorna att följa detta beslut i de delar som rör dem. Högskoleverket finner det angeläget att inom ramen för sin tillsynsverksamhet och ur ett rättssäkerhetsperspektiv följa upp lärosätenas hantering av Erasmusstudenterna.

- Det har skett en minskning av deltagande svenska studenter i Erasmus-programmet efter läsåret 1998/99. Internationella programkontoret har på uppdrag av regeringen bl.a. analyserat orsakerna till det minskande antalet utresande svenska studenter inom Erasmus och då konstaterat att det råder en bristande kunskap bland både studenter och lärare om villkoren för deltagande, rätten till tillgodoräknande och det ekonomiska stöd som programmet erbjuder, se programkontorets rapport om Sveriges deltagande i Erasmus (programkontorets skriftserie nr 7). Högskoleverket kan konstatera att villkoren för deltagande och rätten till tillgodoräknande är frågor av delvis juridisk karaktär. Det är alltså viktigt ur ett rättssäkerhetsperspektiv att dessa frågor utreds närmare.

Bakgrund

Sokrates är Europeiska gemenskapens åtgärdsprogram för utbildning. Programmet grundar sig på artiklarna 149 och 150 i Romfördraget. Programmet andra etapp sträcker sig från den 1 januari 2000 till den 31 december 2006. Sokratesprogrammet startade 1987 och sedan dess har totalt en miljon studenter deltagit i studentutbyte. Första året Sverige deltog i Erasmusprogrammet (1992) utnyttjade ungefär 1 000 svenska studenter möjligheten att studera utomlands inom ramen för programmet. Samma år kom det ungefär 600 utländska Erasmusstudenter till Sverige. Därefter har deltagandet ökat till drygt 2 600 utresande (2001/02) och 4 400 inresande studenter (2000/01). Antalet inresande har stadigt ökat sedan starten, medan antalet utresande har minskat något sedan läsåret 1998/99 då en topp nåddes på drygt 3 300 studerande.

Den andra etappen av programmet inrättades genom Europaparlamentets och rådets beslut nr 253/2000/EG av den 24 januari 2000 (1 januari 2000–31 december 2006). De särskilda målen för programmet är följande.

- Att förstärka den europeiska dimensionen inom utbildningen på alla nivåer och underlätta en bred tillgång över gränserna till utbildningsresurser i Europa samtidigt som lika möjligheter främjas inom alla utbildningssektorer.
- Att främja en kvantitativ och kvalitativ förbättring av kunskaperna i europeiska unionens språk, särskilt de språk som är mindre utbredda och i vilken undervisning förekommer i mindre utsträckning.
- Att främja samarbete och rörlighet på utbildningsområdet, särskilt genom att
 - uppmuntra utbyte mellan utbildningsanstalter,
 - främja distansundervisning,
 - uppmuntra till ett utökat erkännande av examensbevis och utbildningsperioder,
 - utveckla informationsutbytet, samt
 - bidra till att undanröja hindren för detta.
- Att uppmuntra till förnyelse vid utvecklingen av undervisningsmetoder och undervisningsmaterial och att utforska frågor av gemensamt utbildningspolitiskt intresse.

I enlighet med dessa mål skall programmet också främja jämställdhet mellan kvinnor och män och lika möjligheter för funktionshindrade samt aktivt bidra till att motverka social utslagning, rasism och främlingsfientlighet.

Erasmus ingår som ett delområde i Sokratesprogrammet. Erasmus skall höja kvaliteten och stärka den europeiska dimensionen inom den högre utbildningen genom att uppmuntra till transnationellt samarbete mellan hög-

skolor, främja rörlighet över gränserna för studenter och lärare samt förbättra öppenheten och det akademiska erkännandet av studier och kvalifikationer i hela unionen.

Sokratesprogrammet är öppet för Europeiska unionens medlemsstater, Efta/EES-länderna, kandidatländerna samt Cypern och Malta.

Minskande antal utresande studenter

Regeringen uppmärksammade i propositionen Den öppna högskolan (prop. 2001/02:15) problemet med minskningen av antalet utresande studenter. Regeringen anförde bl.a.

I sammanhanget bör noteras att Erasmusstudenterna endast utgör 3 000 av de omkring 30 000 utlandsstuderande. Ungefär 3 000 svenska studenter bedriver studier utomlands inom ramen för bilaterala avtal mellan svenska och utländska universitet och högskolor. Drygt hälften av de högskolestuderande utomlands studerar på eget initiativ (s.k. free movers) med viss medverkan av svenskt universitet /högskola och ungefär en fjärdedel av de högskolestuderande utomlands bedriver förberedande språkstudier inför studier vid utländskt universitet och högskola.

I regleringsbrev för budgetåret 2002 fick Internationella programkontoret för utbildningsområdet, Programkontoret, i uppdrag att analysera orsakerna till minskningen av utresande Erasmusstudenter.

Internationella programkontoret är det svenska programkontoret för de EU-program och andra internationella program inom utbildningsområdet som regeringen bestämmer. Enligt sin instruktion (förordningen (1999:1222) med instruktion för Internationella programkontoret för utbildningsområdet) skall Programkontoret

- informera och ge råd,
- dokumentera och analysera,
- redovisa omfattningen och utvecklingen av programmen, följa upp, utvärdera, redovisa och sprida resultat,
- kontrollera användningen av EU-bidrag,
- handlägga projektansökningar och i förekommande fall besluta om projektbidrag, och
- ha kontakt med Europeiska gemenskapernas kommission och institutioner i andra länder.

Sveriges deltagande i Erasmus

– Internationella programkontorets rapport

Programkontoret har i oktober 2002 redovisat uppdraget. I rapporten "Sveriges deltagande i Erasmus" (Programkontorets skriftserie nr 7) framhåller

Programkontoret bl.a. följande när det gäller utbytesstudenterna:

Resultatet av undersökningen indikerar ett antal faktorer som verkar förhindrande för presumtiva utlandsstudenter. De viktigaste faktorerna är på olika sätt relaterade till informationsområdet. Utredningen visar att det råder en avsevärd brist på information relaterad till utlandsstudier bland svenska studenter. De största kunskapsluckorna rör områden som de facto är Erasmus styrka, t.ex. rätten till tillgodoräknande och en organiserad informationsstruktur inom ramen för de internationella kanslierna vid lärosätena. Ett antagande är att om studenterna hade bättre kunskap om programmets innehåll och befintliga informationskällor, så skulle deltagandet av studenter i programmet öka.

Den enskilda faktor som har störst negativ inverkan på studentens beslut att inte delta i utlandsstudier är att de inte vill avbryta sin utbildning i Sverige. Av de tillfrågade studenterna i enkätundersökningen har 74 procent angett detta skäl. Att studenterna inte vill avbryta sin utbildning är ett påstående som kan rymma flera förklaringsvariabler. En möjlig tolkning är att studenterna upplever utlandsstudier som ett tydligt avbrott och en *icke integrerad del* av sin utbildning. Det kan också tolkas som att det rör sig om en oro inför eller åtminstone okunskap om tillgodoräkningsförfaranden. Båda tolkningarna pekar mot att man med information och/eller strategier har misslyckats med att nå studenterna, vilket som nämnts kan vara en av förklaringarna till Erasmus försämrade genomslag bland studenterna under de senaste fyra åren. Brist på information anges som skäl att inte studera utomlands av 62 procent av de tillfrågade studenterna.

Programkontoret framhåller också att det överlag råder en betydande osäkerhet om studenternas språkkunskaper och att man vill studera i ett land med engelska som undervisningsspråk. Vidare anser Programkontoret att bristande tydlighet i organisationen på det egna lärosätet leder till osäkerhet om var man hittar information och vart man skall vända sig för att få vägledning när man är intresserad av studier/undervisning utomlands.

Arbetet med rapporten

Högskoleverket har bitt samtliga statliga universitet och högskolor att skicka in exempel på sina bilaterala avtal inom Erasmus.

Högskoleverket har också ställt följande frågor till lärosätena i syfte att få grepp om vilka områden som kan ha betydelse för studenternas rättssäkerhet:

1. Har universitetet/högskolan undervisningsavtal för både inresande och utresande studenter? Var vänlig bifoga exempel på ett sådant avtal.
2. Hur agerar universitetet/högskolan när förutsättningarna enligt undervisningsavtalet ändras? Finns några villkor i avtalet om vad som gäller under sådana förhållanden eller träffar lärosätet en ny överenskommelse med värduniversitetet och studenten?
3. Hur ser universitetet/högskolan på en student som på plats hos värduniversitetet själv ändrar sin planering såvitt avser kurser? Anses han eller hon fortfarande som en Erasmusstudent?
4. Har det uppstått problem med tillgodoräknande av utbildning för Erasmusstudenter? Vad beror i så fall det på? Beskriv.
5. Enligt högskoleförordningens definition av en student är en student den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning. Ett studentutbyte bygger på överenskommelser och utbildningen skall ses som en del av studieprogrammet vid hemuniversitetet.
 - a. Sker det en formell antagning av inkommande Erasmusstudenter? Beskriv i så fall hur antagningen går till och vilka kriterier som skall vara uppfyllda.
 - b. Anser universitetet/högskolan att de inkommande Erasmusstudenterna är studenter i högskoleförordningens mening? Har de samma rättigheter som andra studenter vid lärosätet?
 - c. Anser universitetet/högskolan att de utresande Erasmusstudenterna är studenter vid det egna lärosätet även under den tid studierna bedrivs vid annat lärosäte utomlands?
 - d. Har disciplinnämnden vid universitetet/högskolan haft något ärende som rör en Erasmusstudent? Var i så fall vänlig och bifoga disciplinnämndens beslut.
 - e. Har universitetet/högskolan över huvud taget haft något ärende av principiell natur som rör en Erasmusstudent? Var i så fall vänlig och bifoga eventuellt beslut.
6. Finns det i övrigt någon fråga eller något område som universitetet/högskolan anser vara av betydelse för rättssäkerheten för de inresande eller utresande Erasmusstudenterna? Beskriv i så fall problembilden.

7. Anser universitetet/högskolan att det finns behov av särskilda nationella regler för utbytesstudenter? På vilka områden i så fall?
8. Inom Erasmus uppmanas lärosätena att uppmuntra studenter med funktionshinder att delta i utbytesverksamheten. Ansökan om extra bidrag för funktionshindrade studenter lämnas till det nationella kontoret i det utländande landet.
Vad gör universitetet/högskolan för att uppmuntra studenter med funktionshinder att delta i studentutbyte?

Samtliga universitet och 14 (av 23) högskolor har svarat på frågorna. Dramatiska institutet och Operahögskolan har uppgett att de ännu inte har haft något Erasmusutbyte.

Högskoleverket har även samrått med Internationella programkontoret.

Allmänt om Erasmus

Varje lärosäte som önskar delta i Sokrates/Erasmus utbytesverksamhet eller i andra aktiviteter inom Erasmus måste ansöka hos Europeiska kommissionen om att ingå ett högskoleavtal – Erasmus University Charter (EUC) - för att få tillträde till programmet. I ansökan måste en ny europapolicy, European Policy Statement (EPS), ingå. EUC, som ersätter tidigare högskoleavtal (Institutional Contract (IC)), fastställer grundprinciperna för allt Erasmusarbete. Det är ett ramavtal som kommer att vara giltigt under återstoden av Sokrates II, dvs. fr.o.m. läsåret 2003/04 till slutet av läsåret 2006/07.

När kommissionen har undertecknat avtalet har lärosätet rätt att

- ansöka till programkontoret om Erasmus utbytesverksamhet, dvs. om Erasmusstipendier för utbyte av studenter och lärare, om medel för organisation av sådan utbytesverksamhet samt om medel för det europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS) och
- ansöka till kommissionen om centraliserade medel för andra verksamheter inom Erasmus såsom utveckling av kursplaner, intensivprogram och tematiska nätverk.

Varje lärosätes huvudsakliga ansvar enligt högskoleavtalet är att praktiskt genomföra den verksamhet för vilken man får EU-bidrag. Lärosätet ansvarar för sina inkommande och utresande studenter samt för de lärare som deltar i utbytesverksamheten.

Fr.o.m. läsåret 2003/04 får studenten ett s.k. Erasmus Student Charter, som beskriver studentens rättigheter och skyldigheter när studenten deltar i studentutbyte.

Europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS)

Enligt Europaparlamentets och rådets beslut är en förbättring av det Europeiska systemet för överföring av studiemeriter (ECTS) ett effektivt sätt att se till att målen med rörligheten uppnås. De universitet som deltar i programmet bör uppmuntras att använda ECTS i största möjliga utsträckning.

ECTS har utvecklats som ett pilotprojekt i Erasmusprogrammet som ett led i att förbättra godkännandet av studier utomlands. Det är ett system för tilldelning och tillgodoräknande av akademiska meriter som har införts i större skala inom ramen för högskoleavtalet. Genom ECTS försöker man underlätta akademiskt erkännande genom effektiva rutiner som tillämpas överallt.

ECTS har tre huvudfunktioner: information om studieprogram (informationspaket) och studenternas resultat (ämnesförteckning), och användande av ECTS-poäng och ECTS-betygskala för att visa studenternas arbetsinsats

samt ömsesidigt avtal mellan deltagande högskolor och student (undervisningsavtal, s.k. Learning Agreement).

Enligt huvudprinciperna skall

- ett normalt läsår motsvara 60 poäng,
- alla sökbara kurser presenteras i ett informationspaket där poängen för varje kurs anges,
- ett formellt trepartsavtal (undervisningsavtal, s.k. Learning Agreement) finnas som innan studenten reser ut undertecknas av hemuniversitetet, av värduniversitetet och av studenten själv och där studentens studieprogram utomlands finns beskrivet tillsammans med en meritförteckning över tidigare akademiska prestationer,
- studenten få ett registerutdrag (s.k. Transcript of Records) från värduniversitetet med namnen på de fullföljda kurserna och det antal poäng som kurserna motsvarar samt ECTS-betyg enligt en relativ sjugradig skala,
- det utsändande universitetet godkänna de poäng som studenterna tagit vid andra högskolor så att poängen för de fullföljda kurserna ersätter de poäng som studenten annars skulle ha fått vid hemuniversitetet.

Det är frivilligt att använda ECTS och systemet grundar sig på ömsesidigt förtroende för de akademiska resultaten hos de samarbetande högskolorna.

Högskoleverket har den 27 mars 2001 redovisat ett regeringsuppdrag att bl.a. kartlägga användningen av ECTS vid svenska universitet och högskolor. Verket konstaterade då att ett flertal lärosäten kommit mycket långt i användningen av ECTS och att användningen varit relativt okomplicerad. ECTS användes dock inte av alla lärosäten. Frågorna hur den svenska högskolan skall förhålla sig till ECTS-betygskalan och hur arbetet med ECTS skall organiseras på bästa sätt vållade dock enligt verket bekymmer.

Regeringen anser att användningen av ECTS inte bör begränsas till ett specifikt program utan – bl.a. mot bakgrund av de allmänna principerna i Lissabonkonventionen och Bolognadeklarationen – en vidare användning bör främjas vid svenska universitet och högskolor. Regeringen har därför hösten 2001 uppdragit åt Högskoleverket att i nära samarbete med Internationella programkontoret informera om och följa användningen av ECTS vid svenska högskolor och universitet (U2001/3231/UH)

Utbytesstipendier och bidrag

Utbytesstipendier för studenter inom ramen för Erasmus handläggs av de nationella programkontoren.

I Europaparlamentets och rådets beslut anges bl.a följande.

De studenter som efter att ha avslutat åtminstone sitt första studieår tillbringat mellan tre och tolv månader i en annan medlemsstat inom ramen för denna åtgärd, skall betraktas som Erasmusstudenter oberoende om de har beviljats ekonomiskt stöd ... Sådana perioder skall erkännas fullt ut i enlighet med de

avtal mellan universiteten som ingår i de institutionella avtalen och kan när det är lämpligt omfatta praktik på företag. Värdunderitetet skall inte ta ut några studieavgifter av Erasmusstudenter. Studenter med särskilda behov skall ägnas särskild uppmärksamhet.

Varje år gör Programkontoret en nationell handlingsplan för fördelning av stipendiemedel. Denna plan skall godkännas av kommissionen. Lärosätena fördelar sedan stipendierna till sökande studenter efter vissa principer.

Ett Erasmusstipendium för utbytesverksamhet är inget krav för att betecknas som en Erasmusstudent.

Stipendierna skall utgöra ett bidrag till de extra kostnader som det innebär att studera utomlands och skall inte användas till att täcka kostnader som studenter normalt har vid högskolan i hemlandet.

Erasmusstudenter kan i vissa fall få extra bidrag för att delta i en intensiv språkkurs på mellan fyra och åtta veckor före den egentliga studieperioden.

Områden av intresse för Erasmusstudenternas rättssäkerhet

Villkoren för deltagande – när är en student en Erasmusstudent?

I Europeiska kommissionens *Ansökningshandledning för Sokratesprogrammet 2001*, anges att studenter som går en utbildning vid ett partneruniversitet inom Erasmus skall betraktas som Erasmusstudenter under förutsättning att följande villkor är uppfyllda (oberoende av om de får något Erasmusstipendium eller inte).

- Studenterna skall uppfylla medborgarskapskriterierna.
- Studenterna skall ha fullföljt åtminstone sitt första studieår vid universitetet.
- Studenterna skall vara inskrivna på ett formellt studieprogram på högskolenivå, som leder till en examen upp till och med doktorsnivå. Programmet skall vara godkänt enligt de förfaranden som gäller i det deltagande landet.
- De föreslagna utbytena skall grunda sig på överenskommelser mellan lärosätena.
- Studieperioden vid partnerhögskolan skall vara mellan tre månader och ett år.
- Studieperioden utomlands skall utgöra en del av studieprogrammet vid hemuniversitetet.
- Studenterna skall helt och hållet kunna tillgodoräkna sig studieperioden utomlands, dvs. hemuniversitetet måste se till att studierna utomlands erkänns som en ersättning för en likvärdig studieperiod vid hemuniversitetet, även om innehållet kan variera. Studenterna måste informeras skriftligen om innehållet i de kurser som de skall följa utomlands. Vid slutet av studieperioden utomlands skall värduniversitetet ge den inkommande studenten och det utsändande universitetet ett intyg med studentens resultat där det bekräftas att det överenskomna studieprogrammet har följts.
- Inga avgifter till universitetet (för undervisning, inskrivning, tentamina, tillträde till laboratorier och bibliotek osv.) skall betalas vid värduniversitetet. Mindre avgifter kan dock förekomma för kostnader såsom för försäkring, studentkår, brukande av olika hjälpmedel som t.ex. kopiatorer och laboratorieutrustning, på samma villkor som gäller för de ordinarie studenterna. Den utsändande högskolan får fortsätta att ta ut avgifter från studenten.
- Utbetalningen av nationella studiebidrag och lån till utresande studenter skall fortsätta oförändrat.

- Studenten måste ha tillräckliga kunskaper i det språk som kurserna kommer att hållas på.

Enligt uppgift från Programkontoret kan även studenter som läser fristående kurser delta i Erasmus.

Tillgodoräkande

Studenterna skall alltså helt och hållet kunna tillgodoräkna sig studieperioden utomlands.

I 6 kap. 12–14 §§ högskoleförordningen (1993:100) finns det regler om tillgodoräkande av utbildning. En student som gått igenom viss utbildning med godkänt resultat vid universitet eller annan lärosanstalt för högre utbildning i Danmark, Finland, Island eller Norge eller hos den som är part i Europarådets konvention av den 11 april 1997 om erkännande av högre utbildning i Europaregionen (Lissabonkonventionen) har rätt att tillgodoräkna sig detta för högskoleutbildning vid den egna högskolan. Detta gäller dock inte om det finns en väsentlig skillnad mellan utbildningarna. Högskolan skall pröva om en tidigare verksamhet kan godtas för tillgodoräkande.

I april 2001 hade 41 stater anslutit sig till Lissabonkonventionen, däribland USA och Australien. Sverige ratificerade konventionen hösten 2001.

Det är visserligen frivilligt att använda sig av ETCS men kommissionen uppmuntrar lärosätena att göra detta inom Erasmus. Regeringen har som framkommit särskilt uttalat att en vidare användning av ECTS även utanför ett utbildningsprogram bör främjas.

Vad säger Europeiska kommissionen?

Europeiska kommissionen har i *Vägledning för det europeiska systemet för överföring av studiemeriter* (ECTS), 31.03.1988, uttalat bl.a. att fullt akademiskt erkännande är ett ofrånkomligt villkor för studenternas rörlighet inom ramen för Sokrates/Erasmus-programmen. Fullt akademiskt erkännande innebär att studietiden utomlands ersätter den jämförliga studietiden vid hemuniversitetet (inklusive tentamen och andra kontrollformer) även om innehållet i de avtalade studieprogrammen kan skilja sig. Om studentens ansökningshandling och undervisningsavtal (Learning Agreement) säger kommissionen följande.

Studentens ansökningshandling

Efter att ha valt ett värduniversitet, tittat igenom värdvärduniversitetets informationspaket noggrant och rådfrågat institutionskoordinatören för ECTS, skall studenten fylla i en ansökningshandling

För att kunna fylla i blanketten skall studenten redan ha en bra uppfattning om det studieprogram han/hon vill följa på värduniversitetet. Detta skall vara framtaget tillsammans med hemuniversitetets institutionskoordinator för

ECTS och i samförstånd med hemvärduniversitetets högskolekoordinator för ECTS.

Studenten kanske också vill inkludera ett andra eller tredje val av värduniversitet i ansökan om det första valet inte accepteras. I detta fall skall studenten, med koordinators godkännande, förbereda ett undervisningsavtal för varje plats som avses.

Undervisningsavtalet (Learning Agreement)

När de tre förhandlande parterna – studenten samt hem- och värduniversitetet – kommit överens om studieprogrammet utomlands, utformar de och skriver under ett undervisningsavtal som följer med som bilaga till ansökningshandlingen. Detta avtal som beskriver studieprogrammet utomlands, skall skrivas under innan studenten åker till högskolan i utlandet. God praxis när det gäller hanteringen av undervisningsavtal är en viktig del av ECTS.

Studenten accepterar att genomföra studieprogrammet hos värduniversitetet som en integrerad del av hans eller hennes högre utbildning.

Hemuniversitetet garanterar studenten fullt akademiskt erkännande för de kurser som finns med i avtalet. Lärosätet skall noga överväga vem som på dess vägnar skall skriva under avtalet. Det är god praxis att lärosätet också ger studenten ett skriftligt dokument som exakt visar hur det akademiska erkännandet genomförs, till exempel vilka av lärosätets kurser som kommer att redovisas som genomförda på värduniversitetet. Om studieprogrammet endast får ett delvis erkännande eller om hemuniversitetet skall ge vissa av poängen, skall detta klart framgå i undervisningsavtalet.

Värduniversitetet bekräftar att studieprogrammet accepteras och att det inte bryter mot några av dessa regler. Det är dock tillåtet att en mindre del av kurserna kan stå i strid mot den slutliga tidtabellen, om tidpunkterna inte är fastställda när avtalet skrivs under. På samma sätt kanske man inte vet om tillräckligt många studenter kommer att anmäla sig till kurser som har krav på minsta antal, men i och med att undervisningsavtalet skrivs under så ger lärosätet en plats på en kurs med ett största antal tillåtna studenter, förutsatt att det finns platser när avtalet skrivs under.

En kopia av det underskrivna undervisningsavtalet skall ges till alla parter, hem- och värduniversitetet samt studenten.

Har lärosätena undervisningsavtal?

Högskoleverket har i detta sammanhang frågat universiteten och högskolorna om de har undervisningsavtal för både inresande och utresande studenter samt hur lärosätet agerar när förutsättningarna enligt undervisningsavtalet ändras. Svaren visar följande.

Nästan alla lärosäten har undervisningsavtal för sina utresande studenter. Ambitionen är att avtalen är klara och underskrivna innan studenten åker till partneruniversitetet. I annat fall får studenten se till att få avtalet under-

tecknat på plats. En institution har valt ut de studenter som skall tilldelas en utbytesplats. Göteborgs universitet uppger att vissa institutioner ibland sköter utbytet mer informellt. Uppsala universitet uppger att de använder undervisningsavtal som är utformade enligt EU-kommissionens direktiv med följande väsentliga tillägg: "A final decision concerning recognition will be taken on presentation of a transcript of record and in accordance with the rules for the degree in question". Det är enligt universitetet först när studenten kan visa upp vilka kurser han eller hon läst utomlands som tillgodoräknandefrågan slutgiltigt avgörs. När den slutliga dokumentationen stämmer med avtalet är tillgodoräkandet självklart. På KTH används undervisningsavtal främst som ett övergripande avtal mellan den utresande studenten och KTH om att avklarade kurser kommer att tillgodoräknas i examen. Oftast är det svårt att få kännedom om vilka kurser studenten kan läsa innan han eller hon anländer till det utländska universitetet.

En del lärosäten uppger att hemuniversitetet har ansvar för att undervisningsavtal upprättas när det gäller de inresande studenterna. Ibland skrivs de på först när studenten valt kurser på plats. KI uppger att man bekräftar avtalet innan studenten kommer. Flera lärosäten uppger att de har undervisningsavtal för både inresande och utresande studenter.

När det gäller **ändringar** träffar de allra flesta lärosäten en ny skriftlig överenskommelse där villkoret i första hand är att det sändande lärosätet godkänner ändringen. I det undervisningsavtal som används av de flesta lärosäten, och som är i enlighet med EU-kommissionens rekommendation, finns ett utrymme för ändringar som måste godkännas av hemuniversitetet, det mottagande universitetet och studenten. Högskolan i Trollhättan/Uddevalla uppger att ändrade kursval och ämnesval eller en ökning av kursval alltid sker genom en muntlig överenskommelse mellan ansvariga på respektive lärosäte vilket sedan bekräftas via e-post. Något nytt avtal skrivs däremot inte i varje särskilt fall. Blekinge tekniska högskola, Örebro universitet och Högskolan i Gävle betonar att det är den inresande studentens eget ansvar att kontakta hemuniversitetet. SLU uppger också att det är den inresande studenten som själv tar initiativ till om ändringar i tidigare undertecknat avtal skall skickas till hemuniversitetet. Olika universitet i andra länder har olika policies, processen är tidsödande och studierna måste påbörjas långt innan ett nytt avtal finns på papper. Utresande studenter rekommenderas kontakta respektive ämnesansvarig på SLU om förutsättningarna ändras. I de flesta fall skrivs inte något nytt avtal. Processen anses alltför tidsödande. I bästa fall skrivs avtalet om när studenten återkommit.

Högskoleverket har vidare frågat **om det har uppstått några problem med tillgodoräknande av utbildning för Erasmusstudenter och vad det i så fall beror på.**

Svaren från lärosätena visar att inga problem med tillgodoräknande av utbildning uppstår om allt är uppgjort före avresan och undervisningsavtalet följs. Vissa lärosäten upplever inga problem alls medan andra anser att det

förekommer en del problem. Det som framhålls är bl.a. att vissa utländska universitet inte tillämpar ECTS-systemet alls. Hos dem som tillämpar systemet sker omräkningen till ECTS på olika sätt beroende på vilket lärosäte man samarbetar med. Vissa lärosäten använder det felaktigt. Det kan vidare förekomma brister i värduniversitetets studiedokumentation. Studenterna måste ha med sig ett ordentligt underlag hem. Handläggningen är inte alltid snabb och olika terminssystem används. KI uppger att värduniversiteten ibland behöver mer än registerutdrag, Transcript of Records, och kräver uppgift om antal timmar för klinisk praktik. Utbytta kurser som inte har godkänts av hemuniversitetet kan orsaka problem med tillgodoräkandet. Språkkurser kan vara svåra att tillgodoräkna eftersom dessa oftast ligger på gymnasienivå.

Högskoleverkets bedömning

Utresande studenter

Enligt högskoleförordningens regler har en student rätt att tillgodoräkna sig viss godkänd grundläggande högskoleutbildning som inte väsentligt skiljer sig från den utbildning för vilken den är avsedd att tillgodoräknas. Reglerna förutsätter således, i likhet med Lissabonkonventionen, en generös tillämpning. Det ankommer på högskolan att visa att det finns väsentliga skillnader om utbildning inte godtas för tillgodoräkning (jfr prop. 2001/02:15, s. 180).

För att studenten skall kunna utgå från att studierna tillgodoräknas bör ett undervisningsavtal eller liknande ha undertecknats på förhand av alla parter. Tillgodoräkandet bör då vara självklart när lärosätet senare skall pröva frågan, förutsatt att en meritförteckning över godkända kurser finns. Eftersom den slutliga bedömningen äger rum först när studenten visat att han godkänts på kurserna kan det tillägg, "A final decision concerning recognition will be taken on presentation of a transcript of record and in accordance with the rules for the degree in question", som Uppsala universitet har redovisat vara att rekommendera.

Av de olika lärosätenas svar framkommer dock att det i många fall är praktiskt svårgenomförbart att ha hela avtalet klart på förhand. Processen att få dessa avtal undertecknade kan ta lång tid. Det har framkommit att det vilar ett stort ansvar på den student som ger sig iväg på utbyte utan att ha avtalet undertecknat i förväg. Studenten måste då se till att få det undertecknat på plats.

Om osäkerhet om kursval råder finns det i undervisningsavtalet i regel utrymme för sådana ändringar. Skall studenten kunna räkna med att kurser tillgodoräknas måste också ändrade kursval skrivas under av samtliga parter. Även här vilar ett stort ansvar på studenten.

Högskoleverket noterar att vissa lärosäten har uppgett att utbytet sker mer informellt; alltså inga avtal undertecknas eller också finns endast mer övergripande avtal om tillgodoräkning utan specificerade kurser. Högskoleverket konstaterar att detta innebär en osäkerhet för studenten huruvida i utlandet

godkända kurser kommer att tillgodoräknas eller inte vid hemkomsten. Villkoren för deltagande i Erasmus är därmed inte helt uppfyllda. Detta är otillfredsställande från rättssäkerhetssynpunkt.

Högskoleverket anser att varje lärosäte bör använda sig av undervisningsavtal eller liknande dokument som underlättar studiernas fulla tillgodoräknande. Lärosätena bör se till att den utresande studenten i förväg har undertecknat avtalet som också skall skrivas på av sändande och mottagande lärosäten. De eventuella ändringar som görs skall införas i avtalet och undertecknas av samtliga parter.

Det har framkommit att det i vissa fall kan vara svårt att få allt klart i förväg. Högskoleverket rekommenderar därför att lärosätena ser över sina rutiner så att en uppföljning regelmässigt äger rum i de fall den utresande studenten varit tvungen att ge sig iväg utan att ha ett i förväg undertecknat undervisningsavtal eller då ändringar har gjorts på plats. Ambitionen bör vara att få till stånd en av alla parter undertecknad överenskommelse så snart det är möjligt.

Det kan i sammanhanget påpekas att Programkontoret vid sin bidragsgivning bl.a. tittar på vilka rutiner lärosätena har för att följa upp sina utresande studenter, inbegripet besök vid partnerhögskolor.

Inresande studenter

Högskolornas svar visar att det fortfarande är mycket vanligt att individuella överenskommelser används i stället för undervisningsavtal och att ECTS-systemet inte tillämpas fullt ut av sändande lärosäten. Lärosätena bör även här sträva efter att avtalen är undertecknade av samtliga parter innan de tar emot en inresande student. Om man ändå tar emot en sådan student bör lärosätena i samarbete med det sändande lärosätet göra en uppföljning och eftersträva ett formellt undertecknande så snart det är möjligt.

Högskoleverket anser alltså att lärosätena även när det gäller inresande studenter bör se över sina rutiner för hur tillgodoräknande skall kunna underlättas för studenten. Klausuler om undervisningsavtal och användning av ETCS kan exempelvis införas i de bilaterala avtalen.

Konsekvenser för studenter som utan särskild överenskommelse ändrar sina kursval

Högskoleverket har frågat lärosätena hur man ser på en student som på plats hos värduniversitetet själv ändrar sin kursplanering. Anses hon eller han fortfarande som en Erasmusstudent?

Nästan alla lärosäten uppger att studenten fortfarande betraktas som en Erasmusstudent. Problem kan dock uppstå med tillgodoräknande av kurser om inte alla berörda är överens om ändringarna. Uppsala universitet uppger dock att om studenter studerar längre tid än ett år så upphör statusen som Erasmusstudent. Högskolan i Halmstad uppger att om studenter ändrar på eget bevåg så avbryts arrangemanget. Högskolan på Gotland uppger att om avtalet bryts så är studenten inte längre en Erasmusstudent.

Högskoleverkets bedömning

Om en svensk student i utlandet eller en utländsk student i Sverige inte längre uppfyller villkoren för deltagande i Erasmus kan det få konsekvenser avseende:

- Avgiftsfrihet: Det är inte längre självklart att studenten skall slippa betala undervisningsavgift (tuition fee).
- Tillgodoräknande: Problem kan uppstå med tillgodoräkandet av utbildningen om studenten själv ändrar sina kursval. Det är alltså inte längre självklart att studenten skall få tillgodoräkna sig utbildningen som en del av programmet i hemlandet.
- Antagning: Som Erasmusstudent är man garanterad fri studieplats vid värduniversitetet. Denna garanti äventyras om studentens utbildning inte längre är en del av utbildningsprogrammet i hemlandet. Studenten blir då en *freemover* och måste rimligen antas på samma sätt som övriga studenter.
- Studiemedel: För att studier utomlands skall betraktas som utbytesprogram gäller att
 - studierna ingår i ett program eller att den svenska utbildningsanstalten har träffat annat avtal om utbyte.
 - lärosätet måste på förhand intyga att studierna i sin helhet kan tillgodoräknas som en del i studentens utbildning vid hemuniversitetet. Studier som omfattar 20 veckor eller 40 veckor skall kunna omräknas till 20 respektive 40 svenska högskolepoäng. Mindre skillnader i terminens längd mellan Sverige och studielandet kan dock accepteras. Det är dock viktigt att antalet poäng stämmer överens med studietiden eftersom studiemedel för studier utomlands i regel endast kan beviljas för studier på heltid. Studiemedel för utbytesstudier kan beviljas under maximalt 40 veckor.
 - studenten har påbörjat sin utbildning, dvs. är antagen och registrerad vid det lärosäte som intygar utbytesstudierna.
 - utbytesstudierna skall vara minst 13 veckor och högst ett läsår.
 - ingen rätt till merkostnader för undervisningsavgifter.
 - studiemedel kan beviljas för förberedande språkstudier som är kortare än ordinarie 13 veckor i maximalt 4 veckor inför utbytesstudier. Språkstudierna måste ske i direkt anslutning till utbytesstudierna, vilket innebär ett uppehåll på max 2 veckor mellan kurserna.

Högskoleverket anser att det är angeläget att högskolorna i sin information till studenterna om Erasmus tydligt anger vikten av att ändrade kursval skall grunda sig på en överenskommelse som alla parter godkänner. Studentens ändringar på eget bevåg kan medföra konsekvenser som studenten inte har insett, särskilt när det gäller tillgodoräknande.

Antagning av Erasmusstudenter

I 7 kap. högskoleförordningen finns det bestämmelser om tillträde till grundläggande högskoleutbildning. Här finns regler om behörighet, urval, antagningsförfarande och anstånd med studier för antagna samt studieuppehåll. I 12 kap. högskoleförordningen anges bl.a. att beslut om bristande behörighet för grundläggande högskoleutbildning kan överklagas.

Det har ibland ifrågasatts om dessa bestämmelser passar in på Erasmusstudenterna och andra utbytesstudenter, eftersom utbytet grundar sig på ett avtal.

Högskoleverket ställde därför följande fråga till lärosätena.

Enligt högskoleförordningens definition av en student är en student den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning. Ett studentutbyte bygger på avtal och utbildningen skall ses som en del av studieprogrammet vid hemuniversitetet.

a. Sker det en formell antagning av inkommande Erasmusstudenter? Beskriv i så fall hur antagningen går till och vilka kriterier som skall vara uppfyllda.

Nästan samtliga lärosäten uppger att det sker en formell antagning av de inresande studenterna. Antagningen skiljer sig dock i samtliga fall från den gängse antagningen. Inkommande studenter konkurrerar inte om plats med presumtiva svenska studenter utan den antagne har en given plats. Urvalsreglerna är således satta ur spel.

Det är hemuniversitetet som utser studenten som förutsätts bli antagen av värduniversitetet. De flesta av de tillfrågade lärosätena kräver

- godkänd ansökan av hemuniversitetet
- minst ett års studier vid hemuniversitetet och bra kunskaper i engelska eller svenska
- nödvändiga förkunskaper och en bestämd studieperiod.

Ett Letter of Acceptance skickas till studenten och hemuniversitetet och studenterna registreras som utbytesstudenter i LADOK (UPPDOK) -systemet.

Andra lärosäten är mindre formella och anser att om studenten tagits ut av hemuniversitetet och uppfyller behörighetskraven så får han eller hon komma. Högskolan på Gotland uppger t.ex. att man inte prövar ansökningarna utan att hemuniversitetet borgar för att studenten har rätt nivå. Lärarhögskolan i Stockholm resonerar på liknande sätt. Göteborgs universitet framhåller att antagning till programmet har skett vid hemuniversitetet och att studenten endast registreras i LADOK-systemet. Antagning till kurserna sker sedan på samma sätt som antagningen av de vanliga studenterna med undantaget att Erasmusstudenten har en given plats och ingår i den normala turordningslistan.

b. Anser universitetet/högskolan att de inkommande Erasmusstudenterna är studenter i högskoleförordningens mening? Har de samma rättigheter som andra studenter vid lärosätet?

c. Anser universitetet/högskolan att de utresande Erasmusstudenterna är studenter vid det egna lärosätet även under den tid studierna bedrivs vid annat lärosäte utomlands?

De flesta lärosäten anser att både inkommande och utresande Erasmusstudenter är studenter vid lärosätet och bör ha samma rättigheter som andra studenter. Utresande studenter registreras som sådana i LADOK-systemet och studentpeng tillfaller hemuniversitetet. Lunds universitet vill peka på att högskoleförordningens definition av en student inte är anpassad till inresande studenter. Göteborgs universitet anser att en inresande Erasmusstudent inte är antagen till ett utbildningsprogram vid universitetet och följaktligen inte har samma rättigheter som andra studenter. Exempelvis gäller inte reglerna om studieuppehåll för dessa studenter. Förhållandet till studenten grundar sig i stället på avtal. De utresande studenterna är inskrivna vid Göteborgs universitet och bedriver tillfälligt sina studier vid annat universitet. Högskolan i Halmstad uppger att inresande studenter inte kan kandidera till olika råd och styrelser och att utresande studenter betalar halv kåravgift. Mälardalens högskola uppger att de inresande studenterna inte kan få ett likadant kursbevis som andra eftersom de inte uppfyller behörighetskraven i svenska. Högskolan på Gotland uppger att utlandsstudierna betraktas som ett uppehåll i utbildningen. Mälardalens högskola anser att förordningen är otydlig när det gäller utbytesstudenterna. I synnerhet när det gäller vilken status de skall ha vid lärosätena samt antagningen av dem. Det vore av värde om det nationellt uttrycktes vilken status utbytesstudenter ska ha så att varje lärosäte i den egna antagningsordningen kunde skapa tydliga regler och därmed stärka deras rättssäkerhet. Det är viktigt att varje lärosäte ges utrymme för egna regler i detta sammanhang.

d. Har disciplinnämnden vid universitetet/högskolan haft något ärende som rör en Erasmusstudent? Var i så fall vänlig och bifoga disciplinnämndens beslut.

Omkring en tredjedel av lärosätena uppger att de har haft disciplinärenden som rör Erasmusstudenter. Inte i något av dessa fall har studentens status som student i högskoleförordningens mening diskuterats. Dock har ett lärosäte, som aldrig haft ett sådant disciplinärende, ifrågasatt om en inresande student över huvud taget kan komma under disciplinnämndens prövning eftersom han eller hon inte anses som student i högskoleförordningens mening.

Högskoleverkets bedömning

Inresande studenter

Med student avses i 1 kap. 4 § högskoleförordningen den som är antagen till och bedriver högskoleutbildning. Regler om tillträde till grundläggande högskoleutbildning finns i 7 kap. högskoleförordningen.

Utredningen har visat att alla lärosäten registrerar sina inresande Erasmusstudenter i LADOK. Till grund för denna registrering ligger i de flesta fall, men inte alltid, en formell antagning av studenten. Frågan är dock om en sådan formell antagning sker i enlighet med de regler som finns. En formell förutsättning för att den inresande skall ses om en student i högskoleförordningens mening är att den inresande antagits till högskoleutbildning. Till statusen som student knyts många rättigheter och skyldigheter. Man måste t.ex. vara student för att

- kunna ansöka om tillgodoräknande av kurs,
- begära att få ett kursbevis eller ett examensbevis utfärdat av högskolan,
- omfattas av lagen (2001:1286) om likabehandling av studenter i högskolan,
- omfattas av regler om avgiftsfri utbildning,
- vara försäkrad för personskada,
- disciplinära åtgärder skall få vidtas mot en, och
- få överklaga vissa beslut.

Studenterna har också rätt att utöva studentinflytande. Detta förutsätter medlemskap i studentkår.

Vissa lärosäten har alltså ifrågasatt om Erasmusstudenter har status som studenter i högskoleförordningens mening. Högskoleverket har full förståelse för detta eftersom utbytet ju grundar sig på avtal och den inresande studenten redan förutsätts vara formellt antagen till ett utbildningsprogram vid sitt hemuniversitet. Perioden vid värduniversitetet skall utgöra en integrerad del av utbildningsprogrammet vid hemuniversitetet. Lunds universitet har pekat på att högskoleförordningens definition av student inte är anpassad till inresande Erasmusstudenter.

För att garantera att en inresande Erasmusstudent får samma rättigheter, och även skyldigheter, vid högskolan som ordinarie studenter föreslår Högskoleverket att ett förtydligande görs i tillträdesreglerna så att det klart framgår att den som har accepterats som inresande student i ett studentutbyte formellt skall anses vara en student i högskoleförordningens mening.

Högskoleverket föreslår att ett tillägg görs i 7 kap. 19 § högskoleförordningen med följande lydelse.

Förslag till ändring av 7 kap. 19 § högskoleförordningen (1993:100)

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
Den som vill antas till grundläggande högskoleutbildning skall anmäla det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer. Frågor om antagning avgörs av högskolan. Därvid gäller ett maskinellt framtaget besked om antagning såsom högskolans beslut.	Den som vill antas till grundläggande högskoleutbildning skall anmäla det inom den tid och i den ordning som högskolan bestämmer. Frågor om antagning avgörs av högskolan. Därvid gäller ett maskinellt framtaget besked om antagning såsom högskolans beslut. <i>Den som har accepterats för deltagande i grundläggande högskoleutbildning enligt ett avtal med en utländsk högskola om studentutbyte skall anses vara antagen till högskoleutbildning.</i>

Utresande studenter

Utredningen visar att de utresande studenterna fortfarande betraktas som studenter vid högskolan. De är registrerade i LADOK som utresande studenter. De är ju antagna till ett utbildningsprogram och utbytet ses som en del av detta utbytesprogram. Högskoleverket instämmer helt i att de utresande fortfarande bör anses som studenter på det aktuella utbildningsprogrammet. Utlandsvistelsen är en integrerad del av programmet som enligt avtal om utbyte genomförs vid ett annat lärosäte.

Av regleringsbrevet för universitet och högskolor budgetåret 2002 framgår under rubriken Grundutbildning – finansiering punkten 3 c att ersättning för helårsstudenter erhålls för studenter som gör studieuppehåll för att bedriva en del av sina studier på utbytesprogram, motsvarande högst 80 poäng, vid utländskt universitet. Studenterna skall före utlandsvistelsen ha fullföljt minst 40 poängs studier vid berörd högskola.

Övriga frågor

Högskoleverket har frågat lärosätena om det finns något eller några områden som kan vara av betydelse för rättssäkerheten för de inresande eller utresande studenterna. Några lärosäten har pekat på följande områden; avgift till studentkår, bristande språkkunskaper, försäkringsfrågor för utbytesstudenter samt antagning och behörighet före dem som vill fortsätta att studera i Sverige.

Avgift till studentkår

Europaparlamentet och rådet har i sitt beslut om inrättande av Sokratesprogrammet slagit fast att inga studieavgifter får förekomma för en Erasmusstudent. Av kommissionens *Ansökningshandledning för Sokratesprogrammet* framgår dock att mindre avgifter, såsom kostnader för försäkring, kåravgift, brukande av olika hjälpmedel såsom kopiatorer och laboratorieutrustning, får förekomma. Kåravgiften i sig är alltså inget problem. Problem kan dock uppstå när kåravgiften kopplas samman med moment i själva utbildningen.

Karlstads universitet har framhållit att frågan om avgiften till studentkår är ett svårlost problem eftersom denna obligatoriska avgift kan uppfattas som ett slags kursavgift, något som Erasmusstudenter är befriade från. Lunds universitet har pekat på ett ärende då universitetet anmäldes till kommissionen av en Erasmusstudent. Anledningen var universitetets föreskrifter som innebar att en students (även en Erasmusstudents) prov inte skulle rättas eller betygsättas så länge terminsavgiften inte var betald. Erasmusstudenten undrade hur detta hängde ihop med förbudet mot ansöknings- och examinationsavgifter för Erasmusstudenter. Kommissionen gav Högskoleverket i uppdrag att undersöka möjliga lösningar på problemet. Verket föreslog att lärosätena inte skulle kunna stänga av en Erasmusstudent av den anledningen att kåravgiften inte var betald. En sådan åtgärd förutsatte enligt verket en ändring av 20 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor. I sammanhanget har Lunds universitet nämnt att rektor efter överenskommelse med kårerna har beslutat att universitetet inte kommer att kontrollera om kåravgift betalats av de inresande studenterna inom utbytesprogrammen. Universitetet anser att förordningen bör ändras i enlighet med Högskoleverkets förslag som redovisas i det följande.

Högskoleverkets tidigare förslag

Som framgått har Högskoleverket alltså i en promemoria den 10 oktober 1997, reg. nr 42-2764-96, lämnat ett förslag om ändring i kårförordningen till regeringen, Utbildningsdepartementet.

Högskoleverket hänvisar i denna rapport till förslaget som har följande lydelse.

Förslag till ändring av 20 § förordningen (1983:18) om studerandekårer, nationer och studentföreningar vid universitet och högskolor

Nuvarande lydelse	Föreslagen lydelse
<p>Om en studerande inte söker inträde i sådan studerandekår, nation eller studentförening för fakultet som han är skyldig att tillhöra eller underlåter att betala avgifter, får styrelsen för högskoleenheten besluta att han skall avstängas från undervisning och prov intill dess rättelse har skett. Styrelsen för högskoleenheten får även besluta att utbildningsbevis eller bevis om doktorsexamen inte får lämnas till en studerande innan han har betalat sin avgift.</p>	<p>Om en studerande inte söker inträde i sådan studerandekår, nation eller studentförening för fakultet som han är skyldig att tillhöra eller underlåter att betala avgifter, får styrelsen för högskoleenheten besluta att han skall avstängas från undervisning och prov intill dess rättelse har skett. Styrelsen för högskoleenheten får även besluta att utbildningsbevis eller bevis om doktorsexamen inte får lämnas till en studerande innan han har betalat sin avgift.</p> <p><i>Första stycket gäller inte sådan studerande som genomför ett studieprogram inom ramen för det av Europeiska unionen beslutade programmet Sokrates, kapitel I (Erasmus).</i></p>

Bristande språkkunskaper

Flera lärosäten har uppgett att de ser bristande språkkunskaper hos de inresande studenterna som ett rättssäkerhetsproblem.

Luleå tekniska universitet anser t.ex. att det kunde vara en fördel att få ett intyg avseende godkänt språkprov i engelska från de studenter som kommer från länder där de engelska språkkunskaperna inte alltid är så goda.

Högskoleverkets bedömning

För att uppfylla villkoren för deltagande i Erasmus måste studenten ha tillräckliga kunskaper i det språk som kurserna kommer att hållas på.

Erasmusstudenter, som reser till länder vars nationella språk är ett ”litet” språk, kan få extra bidrag beviljat av lärosätena för att delta i en intensiv språkkurs (Intensive Language Preparation Courses, ILPC) på mellan fyra och åtta veckor i vädlandet före den egentliga studieperioden.

I Programkontorets urvalskriterier vid ansökningar om EU-bidrag för organisation av utbytesverksamhet framkommer att man bl.a. tittar på vilka rutiner lärosätena har för att ge de utresande studenterna lämpliga språkförberedelser och vilket stöd man ger inkommande studenter i form av bl.a. språkkurser. Programkontoret framhåller att lärosätena förväntas utarbeta lämpliga metoder för att informera framtida Erasmusstudenter om vilka möjligheter till rörlighet över gränserna som finns. När lärosätena väljer ut kandidater för deltagande i utbytesprogrammen bör de särskilt beakta bl.a. studenternas språkliga förberedelse, akademiska meriter och motivation.

Högskoleverket konstaterar att studenten måste ha tillräckliga språkkunskaper för deltagande i Erasmus och att lärosätena förväntas att bidra till detta genom stöd till både utresande och inresande studenter. Lärosätena bör se över sina rutiner om detta. Inget hindrar att lärosätena t.ex. i avtalen med sina samarbetspartners även tar upp språkfrågan.

Försäkring för utbytesstudenter

Inresande studenter

Enligt 1 kap. 11 a § högskoleförordningen skall högskolor med staten som huvudman ansvara för att studenterna är försäkrade för personskada. Försäkringen skall tecknas genom att Centrala studiestödsnämnden för högskolornas räkning träffar en överenskommelse med Kammarkollegiet.

I Lunds universitets Handläggningshandbok för utbytesstudier 2002/2003 finns följande information.

Försäkring för utbytesstudenter

Fr. o.m den 1 juli 2000 finns det en personskadeförsäkring hos Kammarkollegiet för studenter och doktorander vid de statliga universiteten och högskolorna i Sverige, vilken även omfattar utbytesstudenter. Vilka universitet och högskolor som är statliga framgår av högskoleförordningen (1993:100). Försäkringen omfattar studenter och doktorander enligt definitionerna i 1 kap. 4 § högskoleförordningen (1993:100) respektive 1 kap. 3 § förordningen (1993:221) för Sveriges lantbruksuniversitet. En student definieras där som en person som är antagen till och bedriver högskoleutbildning och en doktorand definieras där som en student som är antagen till och bedriver forskarutbildning.

Uppsala universitet, Lunds universitet, Linköpings universitet, Umeå universitet, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla och Högskolan på Gotland anser alla att försäkringsfrågan är viktig för utbytesstudenterna. Lunds universitet uppger att försäkringsskyddet för såväl inresande, som utresande studenter behöver förstärkas. Universitetet vill även i detta sammanhang påpeka att högskoleförordningens definition av student bör ses över i förhållande till dessa studerandegrupper. Umeå universitet uppger att det råder en viss oklarhet kring försäkringssituationen för inresande studenter. Enligt uppgift från Kammarkollegiet, fortsätter universitetet, omfattas alla studenter som är ”antagna och bedriver studier” av personskadeförsäkringen för studenter och det är till syvende och sist upp till varje högskola att intyga vilka studenter som är antagna till och bedriver studier. Detta innebär att frågan kan hanteras olika mellan olika universitet och högskolor.

I maj 2002 skickade Kammarkollegiet ut en förfrågan till universitet och högskolor om intresset för att teckna tilläggsförsäkringar till den personskadeförsäkring som studenter i regel omfattas av. Kombinationen Student In och Student Ut skulle ge ett i stort sett heltäckande försäkringsskydd för in- och utresande utbytesstudenter. Kammarkollegiet har sedan slutet av sommaren arbetat med de svar de fått in. Kollegiet gör bl.a. särskilda ansträngningar för att utforma och förankra Student Utförsäkringen så att den kan bli accepterad i Australien och USA. Enligt uppgift från Kammarkollegiet är försäkringarna klara att tecknas den 1 januari 2003. Ett villkor för försäkringsskydd är att studenten har någon form av avtal om studentutbyte till grund för sina studier. Avtalet kan vara både muntligt och skriftligt. Information om försäkringarna kommer att under december 2002 läggas ut på Kammarkollegiets webbplats, se www.kammarkollegiet.se.

Högskoleverket har inga synpunkter i denna fråga utan hänvisar till Kammarkollegiet.

Antagning och behörighet för dem som vill fortsätta studera i Sverige

KTH anser att det behövs nationella regler för behörighet och antagning till högre årskurs för inresande studenter som önskar fortsätta sina studier vid det svenska lärosätet för att avlägga en svensk examen där. Detta gäller framför allt regler för behörighet i svenska och engelska språket.

Högskoleverket vill peka på att fr.o.m. den 1 januari 2003 skall den som genom svensk eller utländsk utbildning, praktisk erfarenhet eller på grund av någon annan omständighet har förutsättningar att tillgodogöra sig den sökta utbildningen anses vara behörig, se 7 kap. 4 och 7 §§ förordningen (2002:761) om ändring i högskoleförordningen (1993:100). Högskoleverket bedömer att de nya föreskrifterna om s.k. reell kompetens möjliggör att den som vill fortsätta sina studier i Sverige utan att uppfylla de formella krav på behörighet som ställs, kan anses vara reellt behörig förutsatt att hon eller han av lärosätet bedöms kunna tillgodogöra sig utbildningen.

Funktionshindrade studenter

Universiteten uppmanas att uppmuntra studenter med funktionshinder att delta i utbytesverksamheten. Ansökan om extra bidrag för funktionshindrade studenter lämnas till det nationella programkontoret i det utsändande landet.

Högskoleverket har ställt följande fråga. **Inom Erasmus uppmanas lärosätena att uppmuntra studenter med funktionshinder att delta i utbytesverksamheten. Ansökan om extra bidrag för funktionshindrade studenter lämnas till det nationella kontoret i det utsändande landet. Vad gör universitetet/högskolan för att uppmuntra studenter med funktionshinder att delta i studentutbytet?**

Av lärosätenas svar framgår att förhållandevis få studenter med funktionshinder visar intresse för utbytesstudier inom Erasmus. Detta ses av vissa lärosäten som ett tecken på att för lite uppmärksamhet har ägnats denna fråga. Många lärosäten uppger att man inte ger någon särskild information till de funktionshindrade studenterna utan samma information ges som till andra studenter. I informationen nämns dock i regel att extra bidrag kan erhållas.

Högskoleverkets bedömning

Högskoleverket utgår från att informationen som lärosätena lämnar till potentiella funktionshindrade studenter om möjligheten till utbyte inom Erasmus har stor betydelse för hur många funktionshindrade studenter som deltar i programmet. Det visar inte minst Programkontorets rapport om Sveriges deltagande i Erasmus. Verket har en förhoppning att lärosätenas information skall förbättras och vill peka på att vissa lärosäten har ägnat denna fråga extra uppmärksamhet. Här följer några redogörelser.

Lunds universitet: Handikappverksamheten vid Lunds universitet har ansökt om och fått extra bidrag för utresande funktionshindrade studenter. Samtliga studenter inom handikappverksamheten informeras om möjligheten till studentutbyte inom Erasmus. Handikappverksamheten har ett nära samarbete med såväl koordinatörerna vid institutionerna som med internationella sekretariatet. Information om tillgänglighet och pedagogiska stödåtgärder inom EU finner utresande studenter i informationsmaterialet *Studying Abroad* utgivet av FEDORA (Forum Européen de l'Orientation Academique). Både in- och utresande studenter kommer att kunna finna motsvarande information i databasen HEAG som beräknas vara färdig den 1 december 2002.

Uppsala universitet uppger att man har erfarenhet av att både ta emot och skicka ut funktionshindrade utbytesstudenter. Erasmusstudenter behandlas på samma sätt som svenska studenter vad gäller funktionshinder. I informationsmaterialet och i universitetets muntliga information ingår information om stöd till studenter med funktionshinder. För övrigt gäller stöd och

uppmuntran vid personliga kontakter. Universitetet har en samordnare för studenter med funktionshinder. I arbetet med funktionshindrade studenter samarbetar handläggaren med denna samordnare för att få fram bästa möjliga lösning för varje student.

Göteborgs universitet uppger att funktionshindrade studenter uppmuntras av institutionernas studievägledare att ansöka om utbyte. Det finns en länk på universitetets webbplats under information till studenter med funktionshinder om studier utomlands. Enskilda studenter informeras och uppmuntras vid samtal att ansöka om utbyte.

Mälardalens högskola uppger att i allt informationsmaterial som berör utlandsstudier finns det riktad information till funktionshindrade studenter om deras möjligheter till utlandsstudier och om det extra ekonomiska stödet om de reser inom EU. Detta gäller både webbaserad information och broschyrer. Ett samarbete finns även mellan Internationella sekretariatet och handläggaren för funktionshindrade studenter som gemensamt försöker få studenterna intresserade.

Stockholms universitet uppger att man har tagit emot flera studenter med funktionshinder, men att man inte har skickat ut någon ännu. I ansökningsmaterialet för Erasmusstipendium finns en ruta, "Funktionshinder", med rullgardinsmeny där man kan ange att man behöver assistans. Formuläret har funnits i två år men hittills har ingen student efterfrågat assistans. Av olika skäl kan studenter välja att inte upplysa om sin situation, vilket gör uppgiften att aktivt uppmuntra studenter med funktionshinder till utbytesstudier så mycket mer angelägen.

Växjö universitet uppger att information om de möjligheter som ges för funktionshindrade presenteras i universitetets informationsmaterial om utbytesstudier "Handbok för utlandsstudier". Dessa möjligheter omnämns också på webbplatsen. Studenthälsan informerar de studenter med funktionshinder de kommer i kontakt med om dessa möjligheter. Universitetet har stor erfarenhet av att ta emot och skicka ut funktionshindrade utbytesstudenter. Våren 1999 hade universitetet en konferens "Kulturmöten med möjligheter till utveckling". Ett tema var just mottagandet av funktionshindrade studenter.

KI uppger att studenter med funktionshinder som önskar delta i studentutbyte erbjuds all den hjälp som kan behövas för att möjliggöra studier utomlands. KI har också beredskap att ta emot utländska studenter med funktionshinder.

Luleå tekniska universitet uppger att man gör allt man kan för att uppmuntra studenter med funktionshinder att delta i studentutbyte. Universitetet har en handikappansvarig som informerar om möjligheter till studier utomlands och de finansiella bidrag som finns inom Sokrates. Vidare har studievägledarna på Internationella sekretariatet regelbundna informationsträffar med lärare och studenter.

Högskoleverkets rapportserie från år 2000 och framåt

Rätt juristutbildning? Utvärdering av juristutbildningar
Högskoleverkets rapportserie 2000:1 R

Forskarskolor – ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 2000:2 R

Journalistutbildningarna i högskolan
Högskoleverkets rapportserie 2000:3 R

Högskolestudier och funktionshinder
Högskoleverkets rapportserie 2000:4 R

Utbildningar inom vård och omsorg – en uppföljande utvärdering
Högskoleverkets rapportserie 2000:5 R

Utvärdering av socionomutbildningar
Högskoleverkets rapportserie 2000:6 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Jönköping
Högskoleverkets rapportserie 2000:7 R

Lärosätenas arbete med jämställdhet, studentinflytande samt social och etnisk mångfald
Högskoleverkets rapportserie 2000:8 R

Goda exempel
Hur universitet och högskolor kan arbeta med jämställdhet, studentinflytande och social och etnisk mångfald
Högskoleverkets rapportserie 2000:9 R

Tentamen: "Plusning" och begränsning av antalet tillfällen
Högskoleverkets rapportserie 2000:10 R

Designutbildningar i Sverige. En utredning och utvärdering.
Högskoleverkets rapportserie 2000:11 R

Högskoleprovet – Gårdagens mål och framtida inriktning
Högskoleverkets rapportserie 2000:12 R

Eldsjäl och institutionell utveckling
Högskoleverkets rapportserie 2000:13 R

Antagning till högskolan – erfarenheter och visioner
Högskoleverkets rapportserie 2000:14 R

Att leda universitet och högskolor. En uppföljning och analys av styrelseformen 1998
Högskoleverkets rapportserie 2000:15 R

Högskolornas tillämpning av EG-direktiv i sjuksköterskeutbildningen och barnmorskeutbildningen
Högskoleverkets rapportserie 2000:16 R

Sexuella trakasserier mot studenter – högskolornas åtgärder
Högskoleverkets rapportserie 2000:17 R

Livlångt lärande som i dé och praktik i högskolan
Högskoleverkets rapportserie 2001:1 R

Nationella ämnes- och programutvärderingar
Högskoleverkets rapportserie 2001:2 R

Vilken betydelse har utländsk bakgrund för resultatet på högskoleprovet?
Högskoleverkets rapportserie 2001:3 R

Examensrättsprövning – utgångspunkter och tillvägagångssätt för Högskoleverkets examensrättsprövning
Högskoleverkets rapportserie 2001:4 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Lunds universitet
Högskoleverkets rapportserie 2001:5 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Uppsala universitet
Högskoleverkets rapportserie 2001:6 R

Karriär genom befordran och rekrytering
Högskoleverkets rapportserie 2001:7 R

Högskoleverkets utvärderingar – från bedömning av kvalitetsarbete till bedömning av kvalitet
Högskoleverkets rapportserie 2001:8 R

From quality audit to quality assessment
The New Evaluation Approach for Swedish Higher Education
Högskoleverkets rapportserie 2001:9 R

Internationell jämförbarhet & nationell styrning – aktuella perspektiv på högskolornas examensordning
Högskoleverkets rapportserie 2001:10 R

National Review of Subjects and Programmes
Högskoleverkets rapportserie 2001:11 R

Forskarskolor i Sverige – en sammanställning
Högskoleverkets rapportserie 2001:12 R

Utvärdering av datavetenskapliga/datalogiska utbildningar i Sverige
Högskoleverkets rapportserie 2001:13 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Kungl. Musikhögskolan, Mälardalens högskola, Karlstads universitet samt Örebro universitet
Högskoleverkets rapportserie 2001:14 R

Tid för studier – en jämförelse mellan fyra yrkesutbildningar
Högskoleverkets rapportserie 2001:15 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid högskolan i Skövde
Högskoleverkets rapportserie 2001:16 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Malmö högskola
Högskoleverkets rapportserie 2001:17 R

Pedagogisk skicklighet och pedagogiska meriter – historik och praktik
Högskoleverkets rapportserie 2001:18 R

Högskoleprovets prognosvärde
Högskoleverkets rapportserie 2001:19 R

Core curriculum – en bildningsresa
Högskoleverkets rapportserie 2001:20 R

Akademisk frihet – en rent akademisk fråga?
Högskoleverkets rapportserie 2001:21 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Kalmar, Högskolan i Trollhättan/Uddevalla, Karolinska Institutet samt Stockholms universitet
Högskoleverkets rapportserie 2001:22 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid högskolan Kristianstad
Högskoleverkets rapportserie 2001:23 R

Utvecklingen av högskolornas samverkansuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 2001:24 R

Utvärdering av medie- och kommunikationsvetenskapliga utbildningar vid svenska universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 2001:25 R

Studenterna i Sverige. Om livet och tillvaron som student vid sekelskiftet 2000
Högskoleverkets rapportserie 2001:26 R

20 åtgärder för att stärka studenternas rättssäkerhet – Högskoleverkets redovisning av ett regeringsuppdrag
Högskoleverkets rapportserie 2001:27 R

Studenternas resultat
Högskoleverkets rapportserie 2001:28 R

Högskolelärares bisysslor – hur fungerar högskolornas information och kontroll?
Högskoleverkets rapportserie 2001:29 R

Kollegialitet eller rättssäkerhet
Högskoleverkets rapportserie 2001:30 R

Uppföljning av särskilt urval vid antagning
Högskoleverkets rapportserie 2002:1 R

Befordringsreformen 1999: Hur har det gått?
Högskoleverkets rapportserie 2002:2 R

Utvärdering av ämnena latin, grekiska och nygrekiska vid svenska universitet
Högskoleverkets rapportserie 2002:3 R

Utvärdering av teologiska och religionsvetenskapliga utbildningar vid svenska universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 2002:4 R

Utvärdering av matematikutbildningar vid svenska universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 2002:5 R

Kvalitetsutveckling och kvalitetsmodeller för högskolornas bibliotek – en förstudie
Högskoleverkets rapportserie 2002:6 R

Utbildning anpassad efter arbetsmarkandens behov – så arbetar högskolan
Högskoleverkets rapportserie 2002:7 R

Utvärdering av utbildningar i svenska/nordiska språk i Sverige
Högskoleverkets rapportserie 2002:8 R

Utvärdering av utbildning i nationalekonomi vid svenska universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 2002:9 R

Utvärdering av utbildning i företagsekonomi vid svenska universitet och högskolor
Högskoleverkets rapportserie 2002:10 R

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i lingvistik och teckenspråk i Sverige
Högskoleverkets rapportserie 2002:11 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Danshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 2002:12 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Dramatiska institutet, Högskolan Dalarna, Kungliga Konsthögskolan och Sveriges lantbruksuniversitet
Högskoleverkets rapportserie 2002:13 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Högskolan i Halmstad
Högskoleverkets rapportserie 2002:14 R

Högskoleverkets tillsyn
Viktigare beslut 2000–2001
Högskoleverkets rapportserie 2002:15 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Chalmers tekniska högskola, Göteborgs universitet och Kungl Tekniska högskolan
Högskoleverkets rapportserie 2002:16 R

Granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid högskolan på Gotland
Högskoleverkets rapportserie 2002:17 R

Studiemedelssystemets tidsgräns – en sammanställning av lärosätenas synpunkter
Högskoleverkets rapportserie 2002:18 R

Ledarutveckling – ett styrinstrument?
Högskoleverkets rapportserie 2002:19 R

Metautvärdering av Högskoleverkets modell för kvalitetsbedömning av högre utbildning. Hur har lärosäten och bedömare uppfattat modellen?
Högskoleverkets rapportserie 2002:20 R

Studentspegeln 2002
Högskoleverkets rapportserie 2002:21 R

The Swedish national aptitude test: a 25-year testing program Current status and future development
Högskoleverkets rapportserie 2002:21 R

The Swedish national aptitude test: a 25-year testing program Current status and future development
Högskoleverkets rapportserie 2002:22 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Luleå tekniska universitet
Högskoleverkets rapportserie 2002:23 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Mitthögskolan
Högskoleverkets rapportserie 2002:24 R

Högskoleprovet: Effekter på antagningen av uppdelning i verbal och kvantitativ del
Högskoleverkets rapportserie 2002:25 R

Tradition och förnyelse i svensk forskarutbildning
Högskoleverkets rapportserie 2002:26 R

Tekniskt sett
Högskoleingenjörer – kartläggning och enkätstudie
Högskoleverkets rapportserie 2002:27 R

Från gräns till kateder. Introduktionsperiod och lämplighetsprov för lärare med utländsk lärarutbildning
Högskoleverkets rapportserie 2002:28 R

Utvärdering av yrkesutbildningar till sjöingenjör och sjökaptan vid svenska högskolor
Högskoleverkets rapportserie 2002:29 R

Nordisk medicinsk utbildning i informationsområdet – en on-line learning community?
Högskoleverkets rapportserie 2002:30 R

Förnyad kvalitetsarbetsbedömning av Teaterhögskolan i Stockholm
Högskoleverkets rapportserie 2002:31 R

Behörig att undervisa
Utländska lärare i svensk skola
Högskoleverkets rapportserie 2002:32 R

Befordringsreformen 1999: Ekonomiska effekter
Delrapport III
Högskoleverkets rapportserie 2002:33 R

Inernationella trender på högskoleområdet II
Högskoleverkets rapportserie 2002:34 R

Bildning i svensk högre utbildning – en översikt med exempel från 34 lärosäten
Högskoleverkets rapportserie 2002:35 R

Utvärdering av grund- och forskarutbildning i antikens kultur och samhällsliv och egyptologi vid svenska universitet
Högskoleverkets rapportserie 2002:36 R

Bildning – paradiset och personligt projekt, Några bidrag från Högskoleverkets essätävling för studerande
Högskoleverkets rapportserie 2002:37 R

The National Reviews of Swedish Higher Education, The International Advisory Committee to the National Agency for Higher Education
Högskoleverkets rapportserie 2002:38 R

Förnyad granskning och bedömning av kvalitetsarbetet vid Idrottshögskolan
Högskoleverkets rapportserie 2002:39 R

Lika olika – en jämförande studie av högre utbildning och forskning i de nordiska länderna
Högskoleverkets rapportserie 2002:40 R

Högskolornas särskilda organ för lärarutbildning
Högskoleverkets rapportserie 2002:41 R

